

Вступ до теорії ймовірностей

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	11 Математика та статистика
Спеціальність	111 Математика
Освітня програма	«Страхова та фінансова математика»
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	Очна (денна)/дистанційна
Рік підготовки, семестр	2 курс, весняний семестр
Обсяг дисципліни	180 годин (54 години – Лекції, 54 години – Практичні, 72 години – СРС)
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Екзамен/модульна контрольна робота, домашня контрольна робота
Розклад занять	http://rozklad.kpi.ua/Schedules/ScheduleGroupSelection.aspx <i>Лекційні заняття (3 год.) – через тиждень 4 год та 2 години відповідно</i> <i>Семінарські заняття (3 год.) – через тиждень 4 год та 2 години відповідно</i>
Мова викладання	Українська, англійська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: канд. фіз.-мат. наук, доцент, Каніовська Ірина Юріївна ikaniovska@gmail.com Практичні / Семінарські: канд. фіз.-мат. наук, доцент, Каніовська Ірина Юріївна, асистент Юськович Віктор Костянтинович
Розміщення курсу	https://campus.kpi.ua

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Цілі дисципліни	Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів освіти здатностей: – до виділення основних факторів, що впливають на перебіг конкретного явища або процесу (фізичного, економічного, соціального тощо); – до виокремлення з них детермінованих факторів, що мають досліджуватися методами «нестохастичної» математики (математичний аналіз, теорія диференціальних рівнянь, математична фізика тощо) і стохастичних факторів, що підлягають вивченню засобами теорії ймовірностей та споріднених дисциплін; – до формалізації стохастичних факторів у вигляді випадкових величин, векторів; – до дослідження залежностей між введеними стохастичними об'єктами та вивчення властивостей цих об'єктів на основі апарату теорії ймовірностей.
Предмет навчальної дисципліни	Основні базові поняття теорії ймовірностей: випадкові події та їх ймовірності, випадкові величини, випадкові вектори.
Компетентності	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1); Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності (ЗК3); Здатність учитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК7); Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел (ЗК8); Здатність працювати автономно (ЗК12); Здатність проявляти творчий підхід та ініціативу (ЗК16); Здатність формулювати проблеми математично та в символічній формі з метою спрощення їхнього аналізу й розв'язання (ФК1); Здатність здійснювати міркування та виокремлювати ланцюжки міркувань у математичних доведеннях на базі аксіоматичного підходу, а також розташовувати їх у логічну послідовність, у тому числі відрізняти основні ідеї від деталей і технічних викладок (ФК3); Здатність конструювати формальні доведення з аксіом та постулатів і відрізняти правдоподібні аргументи від формально бездоганних (ФК4); Здатність до аналізу математичних структур, у тому числі до оцінювання обґрунтованості й ефективності використовуваних математичних (ФК8); Здатність математичними методами оцінювати ризики в тих предметних областях, де проводяться дослідження (ФК11); Здатність демонструвати математичну грамотність, послідовно пояснити іншим математичні теорії або їх складові частини, взаємозв'язок та відмінність між ними, навести приклади застосувань у природничих науках (ФК14).
Програмні результати навчання	Розуміти фундаментальну математику на рівні, необхідному для досягнення інших вимог освітньої програми (РН4); Пояснювати математичні концепції мовою, зрозумілою для

нефахівців у галузі математики (PH7);
Розв'язувати задачі придатними математичними методами, перевіряти умови виконання математичних тверджень, коректно переносити умови та твердження на нові класи об'єктів, знаходити й аналізувати відповідності між поставленою задачею й відомими моделями (PH10);
Розв'язувати конкретні математичні задачі, які сформульовано у формалізованому вигляді; здійснювати базові перетворення математичних моделей (PH11);
Відшукувати потрібну науково-технічну інформацію у науковій літературі, базах даних та інших джерелах інформації (PH12).
Знати теоретичні основи і застосовувати основні методи теорії ймовірностей, теорії випадкових процесів і математичної статистики для дослідження випадкових явищ, перевірки гіпотез, обробки реальних даних та аналізу тривалих випадкових явищ (PH17);
Вміти знаходити кількість основних комбінаторних конфігурацій (перестановок, розміщень, комбінацій з елементів множини);
Вміти знаходити ймовірності випадкових подій, використовуючи основні співвідношення елементарної теорії ймовірностей (класична та геометрична ймовірності, формули додавання та множення ймовірностей, формули повної ймовірності та Байєса, обчислення ймовірностей заданої кількості успіхів у схемі Бернуллі та в поліноміальній схемі);
Знати основні граничні теореми елементарної теорії ймовірностей (асимптотична формула Пуассона, інтегральна та локальна теореми Муавра-Лапласа для схеми Бернуллі) та вміти їх застосовувати;
Вміти досліджувати властивості та знаходити характеристики дискретних випадкових величин (функція розподілу, ряд розподілу дискретної випадкової величини, математичне сподівання, дисперсія, середньоквадратичне відхилення, початкові, центральні та факторіальні моменти, медіана, мода, коефіцієнти асиметрії та ексцесу) як прямими методами, так і з застосуванням елементів теорії генератрис;
Знати основні дискретні розподіли та вміти застосовувати ці знання до розв'язання практичних задач;
Визначати типи ймовірнісних розподілів стохастичних факторів, що впливають на характеристики розглядуваних об'єктів, та використовувати їх для знаходження таких характеристик;
Вміти досліджувати властивості та знаходити числові характеристики дискретних випадкових векторів (таблиця розподілу, функція розподілу, центр розсіювання, кореляційна матриця).
Знати умовні закони розподілу та умовні числові характеристики дискретних випадкових векторів.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити: вивчення навчальної дисципліни “Вступ до теорії ймовірностей” (шифр ПО9) вимагає від студентів комплексу знань, вмінь на навичок, отриманих при вивченні дисциплін “Математичний аналіз: функції однієї змінної” (ПО1), “Математичний аналіз: функції кількох змінних” (ПО2), “Лінійна алгебра” (ПО3), “Математична логіка та дискретна математика” (ПО6).

Постреквізити: вивчення навчальної дисципліни “Вступ до теорії ймовірностей” передусе вивченню дисциплін “Теорія ймовірностей” (ПО15), “Основи математичної статистики” (ПО17), “Основи теорії випадкових процесів” (ПО20), “Лінійний регресійний аналіз” (ПО26).

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1. Елементи комбінаторики.				
Тема 1.1. Основні комбінаторні принципи та означення.	12	4	4	4
Тема 1.2. Біноміальні коефіцієнти та їх властивості.	8	2	2	4
Контрольна робота з розділу 1	2		2	
Разом за розділом 1	22	6	8	8
Розділ 2. Основні поняття елементарної теорії ймовірностей.				
Тема 2.1. Елементи аксіоматики А. М. Колмогорова.	24	10	10	4
Тема 2.2. Ймовірності складних подій.	22	8	10	4
Контрольна робота з розділу 2	2		2	
Разом за розділом 2	48	18	22	8
Розділ 3. Дискретні випадкові величини та їх характеристики.				
Тема 3.1. Розподіли та числові характеристики дискретних випадкових величин.	14	6	4	4
Тема 3.2. Канонічні дискретні ймовірнісні розподіли.	24	12	8	4
Контрольна робота з розділу 3	2		2	
Разом за розділом 3	40	18	14	8
Розділ 4. Дискретні випадкові вектори та їх характеристики.				

Тема 4.1. Задання розподілу дискретних випадкових векторів.	8	4	2	2
Тема 4.2. Числові характеристики дискретних випадкових векторів.	12	4	4	4
Тема 4.3. Умовні закони розподілу дискретних випадкових векторів та умовні числові характеристики.	8	4	2	2
Контрольна робота з розділу 4	2		2	
Разом за розділом 4	30	12	10	8
Розрахункова робота	10			10
Екзамен	30			30
Всього годин	180	54	54	72

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література

1. Голіченко І.І., Ільєнко М.К., Савич І.М., Вступ до теорії ймовірностей (електронний підручник), 2022. – 221 с. (Гриф надано Вченою радою КПІ ім. Ігоря Сікорського, протокол №6 від 03.10.2022, №22/23-012) (<https://ela.kpi.ua/handle/123456789/50345>)
2. Klenke A. Probability Theory. A comprehensive course. / A. Klenke A. – Springer Cham, 2020. – 716 p.
3. Карташов М.В. Імовірність, процеси, статистика: навч. посіб./ М.В. Карташов. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 494 с.
4. Нікольський Ю.В. Дискретна математика: навч. посіб. / Ю.В. Нікольський, В.В. Пасічник, Ю.М. Щербина. – Львів: «Магнолія 2006», 2009. – 432 с.
5. Турчин В.М. Теорія ймовірностей і математична статистика. Основні поняття, приклади, задачі: підручник для студентів ВНЗ. / В.М. Турчин. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2014. – 556 с.
6. Медведєв М.Г., Пащенко І.О. Теорія ймовірностей та математична статистика. Підручник. – К.: Вид-во «Ліра-К». 2008 – 536 с.
7. Навчальний посібник: Теорія ймовірностей: розрахункова робота [Електронний ресурс] / уклад.: І.Ю. Каніювська, **О.В. Стусь**. - К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019.- 87 с. Режим доступу: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/30757> - гриф надано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського (протокол №4 від 19.12.2019 р.)

Додаткова література

8. Capinski M., Zastawniak T. Probability Through Problems. – Springer, 2003. – 260 p.
9. Gut A. Probability: A graduate course / A. Gut. – New York: Springer, 2013. – 602 p.
10. Grimmett G. One Thousand Exercises in Probability. / G. Grimmett, D. Stirzaker. – Oxford University Press, 2001. – 448 p.
11. Kallenberg O., Foundations of modern probability. – Springer Cham. – 2021. – 946 p.
12. Kelbert M.Ya. Probability and Statistics by example. Vol. I: Basic probability and statistics / M.Ya. Kelbert, Yu.M. Sukhov. – Cambridge University Press, 2005. – 373 p.
13. Kelbert M.Ya. Probability and Statistics by example. Vol. II: A Primer in Random Processes and their Applications / M.Ya. Kelbert, Yu.M. Sukhov. -- Cambridge University Press, 2008. – 504 с.

14. Stirzaker D. Elementary Probability. / D. Stirzaker. – Cambridge University Press, 2003. – 524 p.
15. Бондаренко В.Г., Каніовська І.Ю., Парамонова С.М. Теорія ймовірностей і математична статистика. Частина 1. – К. НТУУ „КПІ”, 2006. – 126 с.
16. Вишенський В.А. Комбінаторика: перші кроки. / В.А. Вишенський, М.О. Перестюк. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – 324 с.
17. Голомозий В.В. Збірник задач з теорії ймовірностей та математичної статистики: навч. посіб. / В.В. Голомозий, В.М. Карташов, К.В. Ральченко. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2015. – 366 с.
18. Дороговцев А.Я. Теория ймовірностей. Збірник задач / А.Я. Дороговцев, Д.С. Сільвестров, А.В. Скороход, М.Й. Ядренко. – К.: “Вища школа”, 1976. – 384 с.
19. Каніовська І.Ю. Теорія ймовірностей у прикладах і задачах. – К.: НТУУ „КПІ” „Політехніка”, 2004. – 154 с.
20. Клесов О.І. Вибрані питання теорії ймовірностей та математичної статистики: навч. посіб. / О.І. Клесов. – Київ: “ТВіМС”, 2010. – 248 с.
21. Скороход А.В. Елементи теорії ймовірностей та випадкових процесів / А.В. Скороход. – К.: Вища школа, 1975. – 296 с.
22. Ядренко М.Й. Дискретна математика: навч. посіб. / М.Й. Ядренко. – Київ: “ТВіМС”, 2004. – 245 с.
23. Гнеденко Б.В. Курс теорії ймовірностей: підручник / Б.В. Гнеденко. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2010. – 464 с.

Інформаційні ресурси

- a. https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fitki/4tichinska_teoriya_jmovirnostej/da.htm

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Очна/дистанційна форма

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, посилання на літературу та завдання на СРС)
1	Основні комбінаторні принципи та означення. Комбінаторні правила множення та додавання. <i>Рекомендована література: [1], §1.1; [4].</i>
2	Перестановки, розміщення і комбінації без повторень та її повтореннями, методи їх обчислення. <i>Рекомендована література: [1], §1.2; [4].</i>
3	Біноміальні коефіцієнти та їх властивості. Основні властивості біноміальних коефіцієнтів (зв'язки між ними, трикутник Паскаля, біном Ньютона). <i>Рекомендована література: [1], §1.3; [4].</i>
4	Основні поняття теорії ймовірностей: стохастичний експеримент, простір елементарних подій, випадкові події, операції над випадковими подіями. <i>Рекомендована література: [1], §2.1.</i>
5	Аксіоми А. М. Колмогорова та їх наслідки. Поняття ймовірності випадкової події. <i>Рекомендована література: [1], §2.1, §2.2.</i>
6	Класична ймовірність, приклади застосування. Парадокс днів народження. <i>Рекомендована література: [1], §2.3.</i>

7	Геометрична ймовірність, приклади застосування. Парадокс Бертрана, задача про голку Бюффона. <i>Рекомендована література: [1], §2.3.</i>
8	Умовна ймовірність. Незалежні події. Попарна незалежність та незалежність у сукупності. <i>Рекомендована література: [1], §2.4, §2.5.</i>
9	Ймовірності складних подій, формули додавання та множення ймовірностей. <i>Рекомендована література: [1], §2.6.</i>
10	Формули повної ймовірності та Байєса. Їх застосування. <i>Рекомендована література: [1], §2.7, §2.8.</i>
11	Послідовності незалежних випробувань. Схема незалежних випробувань Бернуллі та поліноміальна схема. <i>Рекомендована література: [1], §2.9, §2.10; [5], Т.1, §5; [3].</i>
12	Граничні теореми для схеми Бернуллі: асимптотична формула Пуассона, формули Муавра-Лапласа. <i>Рекомендована література: [1], §2.11; [5], Т.1, §6; [3].</i>
13	Дискретні випадкові величини: означення, ряд розподілу, функція розподілу, властивості функції розподілу. <i>Рекомендована література: [1], §3.1, §3.2.</i>
14	Числові характеристики випадкових величин -1. Математичне сподівання, його властивості. Індикаторний метод знаходження математичного сподівання. дисперсія, середньоквадратичне відхилення, початкові та центральні моменти. <i>Рекомендована література: [1], §3.3, §3.4.</i> <i>Завдання на СРС: факторіальні моменти, медіана, мода, коефіцієнти асиметрії та ексцесу.</i>
15	Числові характеристики випадкових величин – 2. Дисперсія, середньоквадратичне відхилення, початкові, центральні та факторіальні моменти. <i>Рекомендована література: [1], §3.3, §3.4.</i> <i>Завдання на СРС: факторіальні моменти, медіана, мода, коефіцієнти асиметрії та ексцесу.</i>
16	Поняття генератрисы цілочисельної випадкової величини та її застосування. Зв'язок між генератрисою та моментами випадкової величини. <i>Рекомендована література: [1], §3.4.</i>
17	Канонічні дискретні розподіли - 1: розподіл Бернуллі, біноміальний розподіл, їх властивості та застосування. Приклад про випадкове блукання. <i>Рекомендована література: [1], §3.5.</i>
18	Канонічні дискретні розподіли - 2: геометричний розподіл, його властивості та застосування. Задача про колекціювання купонів. <i>Рекомендована література: [1], §3.5.</i>
19	Канонічні дискретні розподіли - 3: від'ємний біноміальний розподіл, дискретний рівномірний розподіл, гіпергеометричний розподіл. Їх застосування. <i>Рекомендована література: [1], §3.5.</i> <i>Завдання на СРС: дисперсія гіпергеометричного розподілу.</i>
20	Канонічні дискретні розподіли - 4: розподіл Пуассона, його характеристики та застосування. <i>Рекомендована література: [1], §3.5.</i>
21	Потік подій Пуассона. <i>Рекомендована література: [1], §3.6.</i>
22	Введення дискретних випадкових векторів. Задання закону розподілу двовимірного дискретного випадкового вектора у вигляді таблиці розподілу та функції розподілу.

	<i>Рекомендована література: [3], §1.7.4; [3], § 1.14.1.</i>
23	Основні числові характеристики випадкового вектора –центр розсіювання, кореляційний момент, коефіцієнт кореляції. <i>Рекомендована література: [3], §1.15, [6], Гл.10 §4</i>
24	Некорельованність та незалежність дискретних випадкових величин. Зв'язок між ними. <i>Рекомендована література: [3], §1.19.5.</i>
25	Поняття умовного закону розподілу однієї координати випадкового вектора за іншою. Розглядаються методи обчислення умовних рядів розподілу. <i>Рекомендована література: [6]. Гл.10 §§2, 4</i>
26	Умовні числові характеристики дискретних випадкових векторів, формула повного математичного сподівання. <i>Рекомендована література: [6]. Гл.10 §§5, 7</i>
27	Задачі на застосування дискретних випадкових векторів. Огляд курсу.

Практичні заняття

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, посилання на літературу та завдання на СРС)
1	Знаходження потужностей скінченних множин на основі базових комбінаторних принципів та методів. <i>Завдання на СРС: [1], §1.1, 1.2; [5], §1.1, §1.2.</i>
2	Знаходження потужностей скінченних множин на основі базових комбінаторних принципів та методів (продовження). <i>Завдання на СРС: [1], §1.1, 1.2; [5], §1.1, §1.2.</i>
3	Доведення різних властивостей біноміальних коефіцієнтів. <i>Завдання на СРС: [1], §1.3; [5], §1.1, §1.2.</i>
4	МКР-1. «Елементи комбінаторики».
5	Операції над випадковими подіями. <i>Завдання на СРС: [1], §2.1, 2.2; [15]; [8].</i>
6	Знаходження ймовірностей випадкових подій на основі формул класичної ймовірності - 1. <i>Завдання на СРС: [1], §2.3; [15]; [8].</i>
7	Знаходження ймовірностей випадкових подій на основі формул класичної ймовірності - 2. <i>Завдання на СРС: [1], §2.3; [15]; [8].</i>
8	Знаходження ймовірностей випадкових подій на основі формул геометричної ймовірності. <i>Завдання на СРС: [1], §2.4; [15]; [8].</i>
9	Обчислення умовних ймовірностей одних випадкових подій за іншими, а також перевірка незалежності подій. <i>Завдання на СРС: [1], §2.5; [15]; [8].</i>
10	Знаходження ймовірностей складних подій за допомогою формул додавання та множення ймовірностей. <i>Завдання на СРС: [1], §2.6; [15]; [8].</i>
11	Застосування формул повної ймовірності та Байеса для знаходження ймовірностей подій в «двоетапних» експериментах - 1. <i>Завдання на СРС: [1], §2.7, 2.8; [15]; [8].</i>
12	Застосування формул повної ймовірності та Байеса для знаходження ймовірностей подій в «двоетапних» експериментах - 2.

	<i>Завдання на СРС: [1], §2.7, 2.8; [15]; [8].</i>
13	Обчислення ймовірностей заданої кількості успіхів у схемі Бернуллі та у поліноміальній схемі. Найімовірніше число успіхів у схемі Бернуллі. <i>Завдання на СРС: [1], §2.9, 2.10; [15]; [8].</i>
14	Граничні теореми для схеми Бернуллі: асимптотична формула Пуассона, локальна та інтегральні теореми Муавра-Лапласа. <i>Завдання на СРС: [1], §2.11; [5]; [15]; [8].</i>
15	МКР-2: «Основні поняття елементарної теорії ймовірностей».
16	Знаходження рядів розподілу та функцій розподілу дискретних випадкових величин. <i>Завдання на СРС: [1], §3.1, 3.2; [15]; [8].</i>
17	Знаходження числових характеристик дискретних випадкових величин, в тому числі й за допомогою апарату теорії генератрис. <i>Завдання на СРС: [1], §3.3, 3.4; [15]; [8].</i>
18	Застосування канонічних дискретних законів розподілу до розв'язання практичних задач: розподіл Бернуллі, біноміальний розподіл. <i>Завдання на СРС: [1], §3.5; [15]; [8].</i>
19	Застосування канонічних дискретних законів розподілу до розв'язання практичних задач: геометричний розподіл, від'ємний біноміальний розподіл. <i>Завдання на СРС: [1], §3.5; [15]; [8].</i>
20	Застосування канонічних дискретних законів розподілу до розв'язання практичних задач: дискретний рівномірний розподіл, гіпергеометричний розподіл. <i>Завдання на СРС: [1], §3.5; [15]; [8].</i>
21	Розподіл Пуассона та його застосування. <i>Завдання на СРС: [1], §3.5, 3.6; [15]; [8].</i>
22	МКР-3: «Дискретні випадкові величини та їх характеристики».
23	Задання дискретного випадкового вектора. <i>Завдання на СРС: [6], Гл.10. §§ 1,2. [7]. Завдання 1.</i>
24	Знаходження центра розсіювання та складання кореляційної та нормованої кореляційної матриці.. <i>Завдання на СРС: [6], Гл.10. § 4. [7]. Завдання 1.</i>
25	Складання умовного закону випадкової величини по відношенні до іншої. <i>Завдання на СРС: [6], Гл.10. § 5. [7]. Завдання 1.</i>
26	Знаходження умовного математичного сподівання з перевіркою. Розв'язання практичних задач.. <i>Завдання на СРС: [6], Гл.10. § 4.7 [7]. Завдання 1.</i>
27	МКР-4: «Дискретні випадкові вектори».

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Вивчення дисципліни включає наступні види самостійної роботи:

- підготовка до лекційних та практичних занять, виконання домашніх завдань;
- виконання розрахункової роботи;
- підготовка та виконання модульної контрольної роботи;
- підготовка до іспиту.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендовані методи навчання: вивчення основної та допоміжної літератури за тематикою лекцій, розв'язування задач на практичних заняттях та при виконанні домашніх робіт. У період роботи в дистанційному режимі лектор також може заохочувати студентів пройти запропоновані ним онлайн-курси на платформі Coursera. Крім того, додатково передбачено проведення лектором хоча б однієї рольової гри зі студентами всього потоку, що сприятиме підвищенню зацікавленості студентів при вивченні дисципліни та кращому засвоєнню матеріалу.

Студенту рекомендується вести докладний конспект лекцій. Важливим аспектом якісного засвоєння матеріалу, відпрацювання методів та алгоритмів вирішення основних завдань дисципліни є самостійна робота. Вона містить читання літератури, огляд літератури за темою, підготовку до занять, виконання домашньої контрольної роботи, підготовку до МКР та іспиту.

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO) (очна\дистанційна форма)

Розподіл навчального часу за видами занять і завдань з дисципліни згідно з робочим навчальним планом.

Семестр	Навч. час		Розподіл навчальних годин			Контрольні заходи		
	Кредити	Акад. год.	Лекції	Практичні	СРС	МКР	ДКР	Семестр. атест.
2	6	180	54	54	72	1	1	екзамен

На першому занятті здобувачі ознайомлюються із рейтинговою системою оцінювання (PCO) дисципліни, яка побудована на основі Положення про систему оцінювання результатів навчання https://document.kpi.ua/files/2020_1-273.pdf.

Поточний контроль: фронтальний (усний, письмовий), МКР, ДКР.

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу, результати якого відображаються в системі Електронний кампус <https://campus.kpi.ua>.

Рейтингова система оцінювання включає всі види тестування: контрольні роботи, якість виконання ДКР. Кожний студент отримує свій підсумковий рейтинг з дисципліни.

Рейтинг студента з кредитного модуля розраховується виходячи із 100-бальної шкали складається з балів, які він отримує за:

- роботу на практичних заняттях (за умови очного навчання);
- написання модульної контрольної роботи;
- виконання домашньої контрольної роботи (ДКР).

Відповіді під час практичних занять

Ваговий бал 2

- якщо задача повністю розв'язана, то здобувач отримує максимальну кількість запланованих балів;
- якщо відповідь правильна, але у розв'язку є неточності, то здобувач отримує 0,5 запланованих балів;
- якщо незадовільна відповідь, метод розв'язування задачі неправильний – 0 балів

Максимальний бал $4=2 \times 2$.

У випадку дистанційного навчання ці 4 бали додаються до ДКР.

Модульна контрольна робота

Модульна контрольна робота складається з чотирьох частин:

МКР-1 «Елементи комбінаторики» (у формі тесту, ваговий бал – 10)

МКР-2 «Основні поняття елементарної теорії ймовірностей» (ваговий бал - 10)

МКР-3 «Дискретні випадкові величини та їх характеристики» (ваговий бал – 8)

МКР-4 «Дискретні випадкові вектори» (ваговий бал – 8)

Критерії оцінювання (для МКР №1-4)

- повна відповідь на всі завдання (більше 90% матеріалу): 7 – 8 балів;
- неповна відповідь на завдання (від 50 до 90% матеріалу): 5 – 7 бали;
- відповідь містить менше 50 % необхідної інформації: 0 – 4 бали.

Відсутність на контрольній роботі – 0 балів.

Максимальний бал за МКР: 36

Домашня контрольна робота

Ваговий бал 10

Домашня контрольна робота виконується і захищається частинами, що за змістом відповідають модульній контрольній роботі. Кожна частина ДКР здається до написання МКР в терміни, встановлені викладачем.

При виконанні менше 60% ДКР вона не зараховується і повинна бути доопрацьована.

Максимальний бал 10

(У випадку дистанційного навчання максимальний бал ДКР становить 14 балів.)

Штрафні та заохочувальні бали

- несвоєчасне (пізніше ніж на тиждень) подання домашньої контрольної роботи -1 бал
- заохочувальні бали за удосконалення дидактичного матеріалу
- успішна участь у олімпіаді з вищої математики

Максимальна кількість штрафних (заохочувальних) балів не перевищує 10% (5 балів)

Форма семестрового контролю – екзамен

Ваговий бал кожного завдання 10

На екзамені студенти виконують письмову екзаменаційну роботу. Білет складається з 1 теоретичного питання і 4 практичних завдань.

Критерії оцінювання

- «відмінно»: повна відповідь на всі завдання (не менше 90% потрібної інформації; повне, безпомилкове розв'язування завдань) 9 – 10 балів;
- «добре»: достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації) або є незначні неточності 7 – 8 балів;
- «задовільно»: неповна відповідь на завдання (не менше 60%) та є помилки і певні недоліки 5 – 6 балів;
- «незадовільно»: відповідь не відповідає умовам до «задовільно» (незадовільна відповідь, неправильний метод розв'язування) 0 – 4 бали.

Максимальний бал $10 \times 5 = 50$

Розмір стартової шкали $R_C = 50$ балів. Розмір екзаменаційної шкали $R_E = 50$ бали.

Розмір шкали рейтингу $R = R_C + R_E = 100$ балів.

Умови позитивної проміжної атестації.

Для отримання “зараховано” з першої (8 тиждень) та другої проміжної атестації (14 тиждень) студент повинен мати не менше ніж 50% можливих балів на момент проведення календарного контролю.

Перескладання позитивної підсумкової семестрової атестації з метою її підвищення не допускається.

Студент допускається до екзамену, якщо його рейтинг семестру не менший 30 балів, при цьому він повинен мати зараховані модульні контрольні роботи та ДКР (виконано не менше, ніж на 60%).

Студенти, які в кінці навчального семестру мають стартовий рейтинг $R_C < 20$ балів до екзамену не допускаються і повинні виконати додаткові завдання до першого перескладання. Студенти з рейтингом $20 \leq R_C < 30$ мають можливість добрати бали до допускових, шляхом

виконання допускової контрольної роботи на останньому тижні навчального семестру. У випадку дистанційної форми навчання додаткові контрольні роботи приймаються до 18:00 того дня, коли блокується екзаменаційна відомість.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компоненту)

У випадку дистанційної форми навчання організація освітнього процесу здійснюється з застосуванням електронної пошти, Telegram, відео-конференцій в Zoom та освітньої платформи Moodle.

Поточний контроль може проводитись у вигляді тестових контрольних, зокрема робіт в Moodle.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено:

доцентом кафедри МАтаТЙ, канд. фіз.-мат. наук, доцентом Ільєнко М.К.,

доцентом кафедри МАтаТЙ, канд. фіз.-мат. наук, доцентом Каніовською І.Ю.

Ухвалено кафедрою МАтаТЙ (протокол № 13 від 11.06.2024 р.)

Погоджено Методичною комісією ФМФ (протокол № 10 від 25.06.2024 р.)